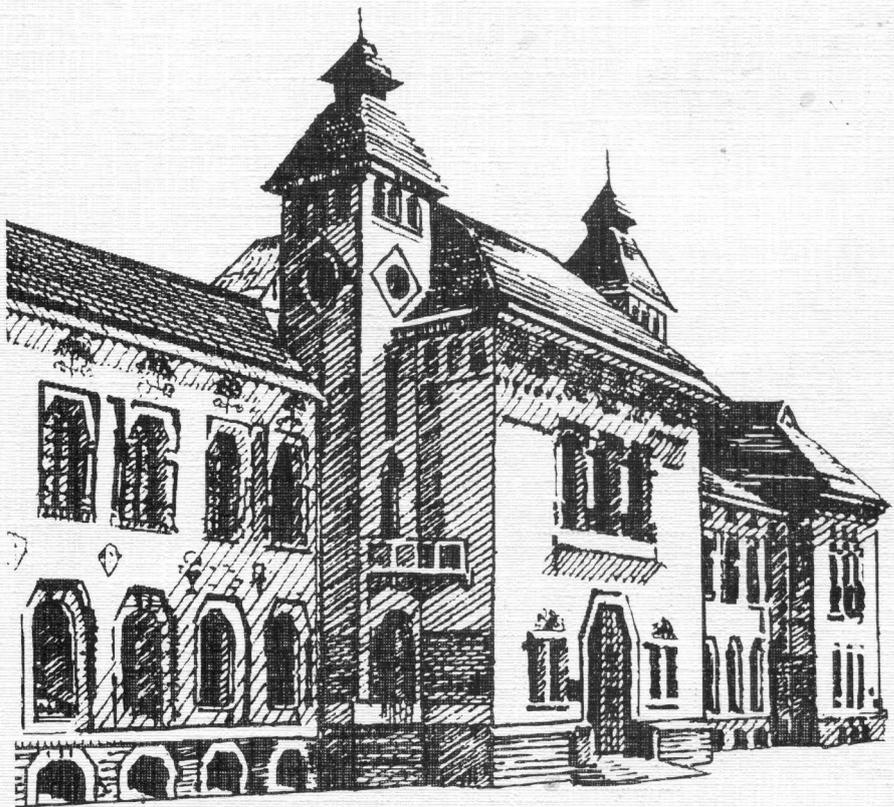

Історична пам'ять

1'98

Історична пам'ять Науковий збірник

Заснований 1998 року

Виходить двічі на рік

Друкується за рішенням ученої ради Полтавського державного педагогічного інституту ім. В.Г.Короленка (протокол №5 від 30 листопада 1998 року)

Свідоцтво про реєстрацію

Серія ПЛ №263 від 23 січня 1998 року

Засновники

Полтавський державний педагогічний інститут ім. В.Г.Короленка
Полтавський регіональний осередок Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського
Полтавське наукове товариство краєзнавців

Редакційна колегія

Пашенко В.О., **головний редактор**, доктор історичних наук, член-кореспондент АПН України
Білий П.Х., доктор історичних наук
Бойко А.М., доктор педагогічних наук, член-кореспондент АПН України
Горбик В.О., доктор історичних наук
Єрмак О.П., **заступник головного редактора**, кандидат історичних наук
Лобурець В.Є., доктор історичних наук
Наулко В.І. доктор історичних наук, член-кореспондент НАН України
Нестуля О.О., доктор історичних наук
Панченко П.П., доктор історичних наук
Скляренко Є.М., доктор історичних наук
Тронько П.Т., доктор історичних наук, дійсний член НАН України

Літературний редактор

Жигилій Н.В., кандидат філологічних наук

- ◆ За достовірність фактичних даних, цитат, власних імен, географічних назв відповідають автори публікацій.
- ◆ Думка редколегії може не збігатися з думкою авторів збірника.
- ◆ Редакція зберігає за собою право скорочувати текст і робити літературну правку.
- ◆ Усі права захищені. Передруки і переклади дозволені за згодою автора й видання.

Наша адреса: 314001 Полтава,

вул. Остроградського, 2,
кім. 302,
тел. 2-57-50

Зміст

- П.Т.Тронько. **5**
Авторам і читачам “Історичної пам’яті”
Від редколегії
- Статті та студії*
- В.Є.Лобурець. **7**
Давні і сучасні дослідження історії Полтавщини
- В.Н.Жук. **23**
Найдавніші відомості про Полтаву (за писаними історичними джерелами)
- В.О.Пащенко. **47**
На зламі епох, або Російська православна церква у постхрущовський період
- Повідомлення*
- І.І.Юрас. **70**
Полтавські шляхи Памфіла Юркевича (невідомі сторінки біографії видатного філософа і педагога)
- І.І.Діптан. **82**
Проблема дитячої безпритульності на Полтавщині (1919–1933 роки)
- Слово молодого автора*
- А.В.Нарадько. **95**
Національні традиції благодійності у працях Івана Павловського
- Р.А.Ситарчук. **111**
Євангельські християни–баптисти на Полтавщині у 1917–20 –их роках
- Літописці краю*
- П.Г.Радько. **121**
Літопис гадяцького полковника Григорія Грабянки як джерело розуміння національних традицій козащини
- В.С.Жученко, Л.В.Жученко. **137**
Лев Падалка – дослідник проблем економічної історії Полтавщини
- Освіта та виховання*
- Н.В.Семергей, О.Л.Семергей. **145**
Освіта на Полтавщині в період національно - культурного відродження України XIX ст.

- **Т.В.Тронько.** **152**
З історії середньоосвітніх жіночих закладів
Полтави XIX ст.
З історії православної церкви
- **Ю.В.Волошин.** **161**
Православна церква на Полтавщині у 1943-1953
роках
- **П.В.Киридон.** **171**
Переслідування державою церкви на Полтавщині
на початку 60-их років XX століття
Етнографія Полтавщини
- **В.І.Наулко.** **176**
Федір Вовк і Полтавщина
- **В.А.Старков.** **186**
Ігрова культура населення Полтавщини та
Слобожанщини у другій половині XIX ст.
(історичний аспект)
Наш календар
- 110-річчя з народження А.С.Макаренка*
- **Н.М.Тарасевич.** **190**
До історії назви Полтавської трудової колонії
імені М.Горького
- **Л.В.Крамущенко.** **195**
Міжнародна макаренківська асоціація
*55-річчя визволення Полтавщини від
німецько-фашистських загарбників*
- **М.В.Бака.** **201**
Визволення Полтави
- **О.П.Єрмак.** **206**
Маловідома сторінка історії Великої Вітчизняної
війни
Хроніка та інформація
- **Ю.В.Калязін, В.П.Титаренко.** **210**
До ювілею Решетилівського художньо-професійного
училища
- **Б.В.Год.** **212**
Перша студентська наукова конференція історичного
факультету

- Г.В.Лаврик. 215
Новий навчальний кабінет
- А.М.Киридон. 217
Іванові Стешенку присвячується
- Л.Л.Безобразова. 219
Союз Евтерпи і Кліо
- Довідка про авторів* 223

Новий навчальний кабінет

Понад сім років триває вивчення історіографії історії України в Полтавському педагогічному інституті імені В.Г.Короленка. Зазнавали змін її назва, зміст, ідеологічне спрямування. Однак те, що й нині (за умов неабиякої скрути у сфері освіти) цю дисципліну збережено у загальнодержавному компоненті програм вищих навчальних закладів, видається правильним рішенням з точки зору наукового та загальносуспільного інтересів.

Із зацікавленістю сприймається предмет майбутніми вчителями історії, котрі як ніхто причетні до виховання почуття любові до традицій, звичаїв, обрядів наших пращурів, почуття національної гідності нових громадян незалежної України. Щоправда, засвоєнню юнаками та дівчатами основ історії історичної науки не сприяють старі девальвовані підручники й посібники з історіографії.

Ці обставини, вважаємо, свідчать про те, настільки гострою була освітянська потреба у новому кабінеті історіографії історії України. Тим більше, що це по суті перший вузівський кабінет з указаної дисципліни, який створено в країні після проголошення державної незалежності України. Появі його у 1998 році завдячуємо завідувачеві кафедри спеціальних історичних дисциплін і географії доценту О.П.Єрмакові, котрий давно та плідно працює в названій галузі й відомий науковими досягненнями та викладацькою майстерністю.

Авторському колективу експозиції кабінету, керованому деканом історичного факультету доцентом Б.В.Годом та доцентом О.П.Єрмаком, удалося розв'язати одне з найскладніших питань: дати об'єктивну, науково достовірну інформацію щодо змісту та напрямів розвитку історичної науки в Україні. Науковий і педагогічний досвід авторів дав можливість визначити ту міру повноти та детальності висвітлення матеріалу, яка є необхідною саме для студентів, котрі вивчають історію історичної науки.

Відповідно до програми даного курсу було вдало скомпоновано експозиційний матеріал, чітко виділено ключові теми: "Літописання в Київській Русі", "Історичні знання в українських землях у XIV – першій половині XVII століття", "Історичні знання в добу Української гетьманської держави", "Історична наука в час українського національного відродження (кінець XVIII – початок XX століття)", "Історична наука в новітню добу (1917 рік – кінець 80-их років)", "Сьогодення української історичної науки".

У кабінеті широко використано фотографії важливих подій та документів, розміщені понад 50 художніх портретів визначних державних діячів і відомих українських учених із наведенням коротких біографічних відомостей. Так, ми дізнаємося, що історик О.К.Касименко, котрий з 1947 по 1964 рік очолював Інститут історії АН УРСР, у 1926 році закінчив Полтавський інститут народної освіти.

Ряд представлених матеріалів не лише ілюструє певні теоретичні положення, але й обґрунтовує позиції, яких дотримуються автори. Схематичне зображення системи академічних науково-дослідних закладів історичного профілю, перелік вищих навчальних закладів, які готують кадри істориків в Україні, свідчить, що автори не обходять гострих кутів (хоча жанр кабінету дає змогу це зробити), а, навпаки, зосереджують увагу на проблемах і труднощах сучасної історичної науки.

З точки зору методичного рівня кабінет історіографії повністю втілює науковий і педагогічний потенціал авторів, досвід викладання дисципліни на факультеті. Слід відзначити логічну послідовність, практичну спрямованість аналізу й викладу матеріалу. Автори прагнуть підвести студентів до розуміння складних процесів у історичній науці. Сприяє засвоєнню матеріалу і доступна, зрозуміла мова стендів та їх якісне оформлення.

Одне слово, перед нами – велика за обсягом і творча за характером праця, яка відповідає вимогам до оформлення кабінету вищого навчального закладу. І все ж, з плином часу відбуваються зміни й в історичній науці. То вже з цієї причини виникатиме потреба в оновленні експозиції кабінету. І тоді, зважаючи на досвід його оформлення, автори винайдуть можливість поліпшити, вдосконалити цю експозицію. Хотілось би, щоб вони взяли до уваги наступні побажання.

По-перше, варто було б на окремому стенді зафіксувати всі суттєві поняття, що використовуються при вивченні курсу історіографії.

По-друге, цілком слушно продовжити ретроспективне вивчення і пропагування безцінних історико-культурних скарбів батьківської землі шляхом створення рубрик, стендів, а ще краще окремого кабінету про істориків Полтавщини.

Та висловлені зауваження не впливають на загальний висновок про доцільність і вчасність створення на історичному факультеті навчального кабінету з історіографії історії України. Ця подія переконливо засвідчує, що на Полтавщині склалась ґрунтовна школа вивчення історіографічної науки з центром у Полтавському педінституті.